НУРИДДИНОВ Р.Ш.
НУРИДДИН П.Р.

ДИПЛОМАТИЯИ ИҚТИСОДӢ

китоби дарсӣ

ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Р.Ш. НУРИДДИНОВ
П.Р. НУРИДДИН

ДИПЛОМАТИЯИ ИҚТИСОДӢ

Китоби дарсӣ

Душанбе, 2020

УДК 9:327.82
ББК 66.49я73+66.5(2тоҷик)+66.4(2тоҷик)
Н—91

Китоби дарсӣ бо қарори Шӯрои илмию методии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 19.12.2019, №04 ба чоп тавсия гардидааст.

Муқарризон

Сайидзода З.Ш. — доктори илмҳои таърих, Консули генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Екатеринбурги Федератсияи Россия;

Қодирзода Д.Б. — доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, директори Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;

Қурбонов А.Ш. — доктори илмҳои фалсафа, профессори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Нуриддинов Р.Ш., Нуриддин П.Р. Дипломатияи иқтисодӣ. Китоби дарсӣ / Р.Ш. Нуриддинов, П.Р. Нуриддин. — Душанбе, 2020. — 258 с.

Дар китоби дарсӣ ҷанбаҳои гуногуни дипломатияи иқтисодии муосир бо дарназардошти дигаргуниҳои бунёдии ибтидои асри XXI инъикос ёфтаанд. Бо истифода аз сарчашмаҳо ва адабиёти зарурии дастрас ба забонҳои русӣ, англисӣ, тоҷикӣ ва форсӣ муаллифон кӯшиш намудаанд, ки мафҳум, моҳият, вазифаҳо, методҳо, манфиатҳои субъектҳои асосии ин навъи фаъолият, роҳу воситаҳои таъмини дипломатияи иқтисодиро инъикос намоянд. Ҷиҳати фарқкунандаи китоби мазкур аз он иборат аст, ки дар он аз осори ғании дипломатияи форсу тоҷик истифода бурда, хусусиятҳои хоси паҳлӯҳои алоҳидаи дипломатияи имрӯзаи Тоҷикистон таҳлил гардидааст. Ҳангоми таълифи китоб, муаллифон аз таҷриба ва дониши дипломатҳо ва кошиносони кишвар ва корпуси дипломатии муқими Тоҷикистон ба таври васеъ истифода бурдаанд. Забони сода ва оммафаҳми китоби дарсии мазкур имкон медиҳад, ки он барои тамоми шавқмандон, донишҷӯён, магистрон, унвонҷуён, аспирантон, докторантон, омӯзгорон ва гурӯҳи васеи хонандагон, ки ба омӯзиш ва таҳқиқи дипломатияи иқтисодӣ, сиёсати хориҷӣ ва муносибатҳои байналхалқӣ машғуланд, ҷолиби диққат бошад.

ISBN: 978-99975-77-41-2

© Нуриддинов Р.Ш., Нуриддин П.Р., 2020

МУНДАРИҶА

МУҚАДДИМА 7

ДАРСИ 1. МАФҲУМ, ТАЪРИХ ВА МЕТОДОЛОГИЯИ ДИПЛОМАТИЯИ ИҚТИСОДӢ 23

1.1. Асосҳои илмӣ-назариявии мафҳуми дипломатияи иқтисодӣ 23

1.2. Таърихи дипломатияи иқтисодӣ 31

1.3. Методологияи дипломатияи иқтисодӣ: иқтисодиёт, сиёсат ва ҳуқуқ 38

Саволҳо ва супоришҳо 47

Адабиёт 47

ДАРСИ 2. САТҲ ВА ШИРКАТКУНАНДАГОНИ ДИПЛОМАТИЯИ ИҚТИСОДӢ 50

2.1. Дипломатияи микро — ва макроиқтисодӣ 50

2.2. Дипломатияи дуҷониба, минтақавӣ, ғайриуниверсалӣ ва бисёрҷониба 54

2.3. Иштирокчиёни дипломатияи иқтисодӣ дар асри XXI 60

Саволҳо ва супоришҳо 78

Адабиёт 79

ДАРСИ 3. МАНФИАТҲОИ ИҚТИСОДИИ МИЛЛӢ ДАР РАВАНДИ ҲАМКОРИИ ДАВЛАТ ВА ТИҶОРАТ .. 81

3.1. Мафҳуми манфиатҳои иқтисодӣ дар баҳсҳои мактабҳои илмӣ 81

3.2. Манфиатҳои давлат ва бизнес дар фаъолияти дипломатияи иқтисоди хориҷӣ: умумият ва фарқият 94

3.3. Таъмини амнияти иқтисоди миллӣ 111
Саволҳо ва супоришҳо 134
Адабиёт 134
ДАРСИ 4. ДИПЛОМАТИЯИ МИКРОИҚТИСОДӢ 137
4.1. Вазифаҳои дипломатияи микроиқтисодӣ 137
4.2. Тадбирҳои давлатии назорати содирот 139
4.3. Сохторҳои институтсионалии дипломатияи микроиқтисодӣ 145
4.4. Вазифаҳои дипломатҳо дар ҳимояи манфиатҳои иқтисодӣ 147
Саволҳо ва супоришҳо 161
Адабиёт 161
ДАРСИ 5. ТАҶРИБАИ ДИПЛОМАТИЯИ МАКРОИҚТИСОДӢ 163
5.1. Вазифаҳои дипломатияи макроиқтисодӣ 163
5.2. Низомҳои байналхалқии савдо ва ҳуқуқи байналхалқии иқтисодӣ 164
5.3. Сохторҳои институтсионалии дипломатияи макроиқтисодӣ 170
Саволҳо ва супоришҳо 180
Адабиёт 180
ДАРСИ 6. СОХТОРҲОИ ДИПЛОМАТИЯИ ИҚТИСОДӢ: ҲАМКОРИҲО ВА АЛОҚАМАНДИИ ОНҲО 182
6.1. Вазорати корҳои хориҷӣ, Вазорати иқтисод, Вазорати савдо дар низоми дипломатияи иқтисодӣ 182
6.2. Ҳамкориҳои сохторҳои давлатӣ ва хусусӣ 185

6.3. Моҳияти алоқаҳои дипломатӣ бо соҳибкорону тоҷирон...198
Саволҳо ва супоришҳо ...207
Адабиёт ...208
ДАРСИ 7. ДИПЛОМАТИЯИ ТИҶОРАТӢ...210
7.1. Нақши тиҷорат дар ташаккули дипломатия ...210
7.2. Нақши сафоратҳо дар рушди дипломатияи тиҷоратӣ ...217
Саволҳо ва супоришҳо ...224
Адабиёт ...224
ДАРСИ 8. ДИПЛОМАТИЯИ ИҚТИСОДӢ ДАР ОҒОЗИ АСРИ XXI: ТАЛАБОТ ВА ТАМОЮЛОТИ РУШД...226
8.1. Густариши вазифаҳои дипломатияи иқтисодӣ тайи даҳсолаи охир...226
8.2. Таъсири ҷаҳонишавии иқтисодӣ ба дипломатияи иқтисодӣ...229
8.3. Дипломатияи иқтисодӣ дар низоми муосири робитаҳои иқтисодии байналмилалӣ ...231
8.4. Тамоюли рушди дипломатияи иқтисодӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ ...238
Саволҳо ва супоришҳо ...247
Адабиёт ...247
ХУЛОСА...249
РӮЙХАТИ АДАБИЁТ ...252